

მილორდ სიჭინავა, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, სტუ-ს პროფესორი

რეზიუმე

სტატია ეძღვნება ქართულ-ევროპულ ურთიერთობათა განვითარების პრობლემებს „არგონავტების“ პერიოდში (არაუგვიანეს ძვ.წ. XVIII-სა). სახელდობრ, ანტიკურ წყაროებს არგონავტების მიერ გატაცებული ოქროს საწმისისა და მედეას მდედარ კოლხთა (ლეგენდარული აიას მკვიდრთა) მიერ ადრიატიკის ზღვის ჩრდილო ნაწილში, ისტრიის ნახევარკუნძულზე ქალაქის – „პოლას“ დაარსებისა და მისი სახელწოდების წარმომავლობის შესახებ.

აღნიშნული წყაროების თანახმად, იგი კოლხური სიტყვაა და „ლტოლვილს“ აღნიშნავს (კალიმაქე კვირენელი, ძვ.წ. III ს., ლიკოფრონი — ძვ.წ. III ს., სტრაბონი — ძვ.წ. I ს. — ა.წ. I ს. და სხვ.).

ავტორის მტკიცებით, სახელი „პულა“ თანამედროვე კოლხურ ენაში (ხოლო სახელი „პოლა“, მეცნიერებაში არსებული ერთ-ერთი შეხედულების მიხედვით, საკუთრივ ქართულ ენაში), დღესაც კი, გარკვეულ სიტყვებსა თუ სიტყვათკომპლექსში, დანამდვილებით „ლტოლვილის“ სინონიმაა. მეტიც. აღნიშნული სახელწოდების ქალაქი – „პულა“ („პოლა“) დღესაც არსებობს ისტრიის ნახევარკუნძულის დასავლეთ სანაპიროზე (დღევანდელი ხორვატიის ტერიტორია), როგორც ეს ანტიკურ ცნობებშია მითითებული. ამიტომ, ავტორის აზრით, იგი სწორედ ცნობებში აღნიშნულ ქალაქს უნდა წარმოადგენდეს.

Summary

Aea – Pula the same Pola:
the way of Georgians to Europe

This article is dedicated to the problems of development of Georgian – European relationships in the epoch of the Argonauts (not later XIII c. BC). Namely it discusses ancient sources about Golden Fleece stolen by the Argonauts and about the colchian pursuers (legendary native population of Aea) of Medea, that founded the city of Pola in north part of the Adriatic sea on istrian peninsula; it also analyses a problem of its origin.

According to above mentioned sources “Pola” is colchian word and means “a refugee” (Callimachus of Cyrene III c. BC, Lycophron III c. BC, Strabon I c. BC and I c. AD etc.).

The author claims that the name “Pula” in contemporary (and the name “pola” – according to one of the assertions – in Georgian Language itself) colchian language in certain words or in word combinations even today actual-

ly presents a synonym of “a refugee”. Moreover, the city of this name – “Pula” (“Pola”) even in our days exists on the western coast on istrian peninsula (territory of present Croatia) as it is indicated in ancient sources. Therefore, the author thinks that it may be the same city mentioned in that sources.

ქალაქი პულა (პოლა) ისტრიის ნახევარკუნძულზე . [19. 112-113] .

* * * * *

ქართულ-ევროპულ მრავალწანაგოვან საზოგადოებრივ-ეკონომიკურ და კულტურულ ურთიერთობათა აღმოცენებისა და განვითარების პროცესი ათასწლეულთა მიღმა იღებს სათავეს. იგი ასახულია მეცნიერებაში დღემდე მეტ-ნაკლებად გამოკვლეულ არაერთ ცნობასა და გადმოცემაში, რომელთაგანაც განსაკუთრებით გამოირჩევა მითები ოქროს საწმისისა და არგონავტებზე¹. ისინი ხშირად მთელი რიგი

1 „არგონავტების თქმულება მნიშვნელოვანია ჩვენთვის, როგორც ასე თუ ისე უკუფენა იმ სანარმოო დამოკიდებულებისა, რომელიც ადრინდელ ქართველ-ბერძენთა შორის ოდითგან არსებობდა და რომლის ეკონომიკურ-საწარმოებრივ ნიადაგზე ამ ორ ტომს შორის გაიშალა მრავალსახოვანი კულტურული ურ-

სიმბოლური მინიშნებებით სავსებით ნათლად წარმოაჩენენ არა მარტო ამგვარ ურთიერთდამოკიდებულებათა შესაძლებლობასა და მარშრუტებს, არამედ ასევე მოსახლეობის არც თუ ისე მცირე ნაწილის მიგრაციასაც იმ პერიოდში.

ერთ-ერთი ასეთი მიგრაციის უტყუარ საბუთს უნდა წარმოადგენდეს ცნობები მედეას მღევარ კოლხთა (ლეგენდარული აია-ს მკვიდრთა) დასახლებისა და მისი სახელწოდების – „პოლას“ ეტიმოლოგიის შესახებ, რომლის შესწავლაც ნათელს მოჰფენდა მთელ რიგ საკითხებს კოლხური ყოფის ელემენტების შესვლის დროისა და შესაძლებლობის შესახებ ძველი ევროპის რიგ რეგიონში.

განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია ამასთან დაკავშირებით ალექსანდრიზმის დიდი წარმომადგენლის, ალექსანდრიის ბიბლიოთეკის მეთაურის (!), პოეტისა და გრამატიკოსის (!) ალექსანდრიული გაგებით, „არგონავტიკის“ შემთხვევლის – აპოლონიოს როდოსელის მასწავლებლის, კალიმაქე კვირენელის (315-240) ცნობები, რომელსაც თავად ავტორის განსწავლულობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, იმ დროისათვის ერთობ მნიშვნელოვანი საფუძველი უნდა ჰქონოდა: „კოლხური პოლაში: პოლა არის ეპირის ქალაქი², დაარსებული იმ კოლხ-

თიერთობა და, მათ შორის, სააზროვნოც“ (მ. ნუცუბიძე, 1956.[7. 67]). „შეიძლება ითქვას, რომ თქმულება არგონავტიკის შესახებ ერთ-ერთი ადრინდელი ძეგლი ქართული კულტურის ისტორიის უკუშეფენელი ... მთავარი აქ ისაა, რომ ეს თქმულება მიუთითებს იმ სანარმო-სავაჭრო ურთიერთობაზე, რომელიც ადრინდელ ქართველ ტომთა და ბერძნებს შორის არსებობდა და უჩვენებს გზებს, რომელთაც ურთიერთი კულტურული კავშირები მოჰყვებოდა“ [7.76]; ცნობილი რომელი ლირიკოსი – იუვენალი (ახ.წ. 60-140 წწ.) იაზონს (არგონავტიკის ლაშქრობის მეთაური) სწორედ ვაჭარს უწოდებს (იხ. იუვენალი VI. 153. შდრ. [14. 101]; ორფიკული არგონავტიკა. 1977.[8.21] და სხვ.). საგულისხმოა ამ თვალსაზრისით ელინისტური ეპოქის დიდი მოღვაწის, მეცნიერული გეოგრაფიისა და ქრონოლოგიის ფუძემდებლის – ერატოსთენე კვირენელის (ძვ. წ. III ს.) – შემდეგი ცნობაც: „... ძველი ხალხები ცურავდნენ ყაჩაღობისა და ვაჭრობისათვის, მაგრამ შუაგულ ზღვაში კი არ ცურავდნენ, არამედ ნაპირ-ნაპირ, როგორც იასონი, რომელმაც (თითქოსდა – მ. ს.) გაგზავნა ხომალდები (?! – მ. ს.) და კოლხებიდან [[წამოსულმა]] არმენიასა და მიდამდე ხმელეთით ილაშქრა“. სტრაბონი. „გეოგრაფია“. I. 3, 2.[14. 417]; „ისტორიული სინამდვილე, რაც არგონავტთა თქმულებაში აისახა, არის ლაშქრობა, რომელიც ანარმოეს მეკობრეობის სურვილით შეპყრობილმა ბერძნებმა შავი ზღვის სანაპიროებზე ვაჭრობის მიზნით“ (თ. ყაუხჩიშვილი, 1976.[17. 12]); „ვინ იყვნენ არგონავტები? პასუხი ცალსახაა. დღევანდელი გაგებით ისინი იყვნენ ვაჭრები, რომლებიც ძვირფასი საქონლის (ყველა ისინი იდეალიზებულია ოქროს საწმისში) შეძენის მიზნით გაერთიანდნენ, ააგეს გემი და გაემგზავრნენ უმდიდრეს შორეულ კოლხეთში“. (მ. ქისტაური. 1997.[16]) და სხვ.

2 ზოგიერთი მტკიცებით, უფრო გვიანდელი ვერსიით, ქალაქი ისტრიაში [14. 499], ადრიატიკის (იგივე ძველი კრონოსის) ზღვის ჩრდილო ნაწილში, სწორედ ჩრდილოეთ იტალიისა და ყოფილი იუგოსლავიის – ამჟამინდელი ხორვატიის (იგივე „ხორვათი - თი - ა“ - ს? ანუ, სიტყვისიტყვით, იგივე და ს ა ს ხ ლ ე ბ ი ს? კოლხურად. შდრ. ქვეყნის თვითსახელწოდება: „Hrvatska“) და სლოვენიის ტერიტორია, სადაც დღესაც არსებობს ისტრიის ნახევარკუნძული ზღვისპირა ქალაქით პულა (იგივე პოლა) [20. პოლა], [19. 112-113, 129-130] და კუნძული, სახელწოდებით – კრკი (Krk, Kрк.). [11. 39]; [19. 112-113, 129-130] და სხვ.) – იგივე კრკი? – ანუ, ეტყობა, იგივე „კირკე?“ – რომელიც (აღნიშნული სახელწოდება) თუნდაც აგებულიებით, განსაკუთრებით მისი უხმოვნო სტრუქტურით, თითქოსდა მართლაც სწორედ ძირძველ კოლხურ

თა მიერ, რომლებიც მედეას დაედევნენ, მაგრამ, რაკი ვერ შეიპყრეს, აიეტის შიშით აქ დასახლდნენ და დააარსეს ქალაქი, რომელსაც კოლხურ ენაზე (!-მ.ს.) პოლა ეწოდება. როგორც კალიმაქე ამბობს, კოლხურად (!-მ.ს.) „პოლა“ „ელტოლოვით“ (ან კიდევ თავად „ელტოლოვითა ქალაქს“, როგორც ამას აზუსტებს აკ. ურუშაძე სხვა წყაროებში – მ.ს.) აღნიშნავს...“ (კალიმაქე კვირენელი. „ჰიპომნემატა“. ფრგ. 104. – ლიკოფრონის „ალექსანდრას“ სქოლიონები. 1022. [14. 312]). ოდნავ სახეშეცვლილად, მაგრამ ფაქტობრივად მაინც თითქმის იმავეს გადმოგვცემს ლიკოფრონიც (ძვ.წ. III ს. ცნობილი ალექსანდრიელი მოღვაწე): „კრათისი (მდინარე – მ.ს.) და მილაკთა (ტომი ეპირში – მ.ს.) საზღვრების მეზობელი მხარე თანამოსახლეებად მიიღებს (მაშასადამე, მიიღებს, როგორც ჩანს, სავსებით მშვიდობიანად – მ.ს.) პოლაში იმ კოლხებს, რომლებიც აიასა და კორინთოს მრისხანე გამგებელმა, იდიას მეუღლემ

სახელს გვაგონებს, – თუმცა, თქმულების ზოგიერთ გადმოცემათა თანახმად, გრძნული კირკეს, აიეტ-მეფის დის, კუნძული აიაია მდებარეობდა არა აღნიშნულ უბეში, არამედ თითქოსდა სწორედ ტირენიის (ტირსენიის), იგივე ეტრურიის (ეტრუსკების) [14. 493, 495] ზღვაზე, იტალიის სამხრეთ-დასავლეთ სანაპიროზე, სადაც განმზიანდა კირკემ იასონი და მედეა აფსირტეს (მედეას ძმის – აიეტის ძის) მკვლელობის ცოდვისგან და თავად მედეას კოლხურ ენაზე (!) ელაპარაკა (შდრ. აპ. როდოსელი. „არგონავტიკა“. III, 304-316, IV, 557-591, 685-748 და სხვ.). აქვეა თავად აფსირტიდებიც, – ორი კუნძული ადრიატიკის ზღვის ჩრდილო სანაპიროზე – რომელთაც, გადმოცემების მიხედვით, სახელი თითქოსდა სწორედ აფსირტესაგან მიიღეს, – ამჟამად, როგორც მიუთითებენ, კვარნეროს კუნძულები და, მითის თანახმად, კოლხთა და ს ა ს ხ ლ ე ბ ე ბ ი კერავნიის, – ამჟამინდელი კიპარას, – მთებში (შდრ. იქვე. IV. 510-519. [1.193, 279-281, 285-289, 351-355, 363-364, 372 და სხვ]). ინტერესს იწვევს ამასთან დაკავშირებით გადმოცემებიც ისტრების ტომზე. „ისტრების ტომი (histrorum gens) იმ კოლხთაგან წარმოიშვა, რომლებიც აიეტის ბრძანებით არგონავტებს დაედევნენ. არგონავტების მღევარი კოლხები (მითის თანახმად, მათი ერთი ნაწილი – მ.ს.) პონტოდან ისტროსში (ამჟამად დუნაი – მ.ს.) შენადნენ, გადაკვეთეს მდინარე სავა, არგონავტებით მხრებით გადაიტანეს ხომალდი მათა უღელტეხილებზე და ადრიატიკის სანაპიროზე, აქელიაში (ან. Aegla ზემო იტალიაში) და ს ა ს ხ ლ ე ბ ე ნ ე (კურსივი ჩვენია – მ.ს.). ისტრებზე კი იწოდნენ მდინარე ისტროსისაგან, რომელშიაც ზღვიდან შემოწავდნენ“ (ცნობა ეკუთვნის რომაელ ისტორიკოსს, პომპეიუს ტროგუსს (ახ.წ. I ს.). [14. 102]; შდრ. ასევე: დიოდორე სიცილიელი (ძვ. წ. I ს.). „ისტორიული ბიბლიოთეკა“. IV, 56. [14. 409-410]; სტრაბონი. „გეოგრაფია“. I. 3, 15. [14. 418] და სხვ.). ასე, რომ, თუკი ამ ცნობებს ვენდობით, არაა სულმთლად არასარწმუნო კოლხთა ცხოვრება ამ რეგიონში, მოყოლებული „არგონავტების“ პერიოდიდან, – ვინაიდან, გარდა ზოგიერთ გადმოცემათა უზუსტობისა, რომ თითქოსდა მდინარე ისტროსი იმავდროულად ორივე (ადრიატიკისა და პონტოს) ზღვაში ჩაედინება, ამგვარ მტკიცებათა ავტორი „არაფერს ამბობენ დაუფერებელსა და უნდოს“ (სტრაბონი. I. 2, 39. [14. 415-416]), – და ასევე მათი მიმოსვლაც მითითებული მარშრუტით (მაშასადამე, მდინარე დუნაის აუზში) თითქოსდა უკვე მანამდეც (შდრ. მღევართა გადაადგილებისა და მანევრირების სისწრაფე თავად მითისა და მათ განმარტებათა – სქოლიასტების – მიხედვით). ამიტომ ინტერესს იწვევს ამასთან დაკავშირებით ამ რეგიონის არაერთი ტოპონიმის დაუფერებლად ზუსტი ანალოგია კოლხურთან და განსაკუთრებით გვართა ტიპური დაბოლოება „სკი“(ძე კოლხურად)-თი და „სკუ“ („სკუა“ – შვილი კოლხურად)-თი აქ (საერთოდ დუნაის აუზსა და უშუალოდ მის მიმდებარე რეგიონებში) მცხოვრებ ხალხებში, რომელთა (გვართა ამგვარი ტიპები) წარმოშობასაც ძველი კოლხეთის სინამდვილე თითქოსდა სწორედ ერთობ ხანგრძლივი ისტორია უდასტურდება. [11. 97-100]; [12. 96-97] და სხვ.).

[აიეტმა] გამოგზავნა ასულის საძებრად, რომლებიც კვალდაკვალ მოსდევდნენ პატარძლის წამომყვან ხომალდს და რომლებიც დიძეროსის (მდინარე – მ.ს.) ღრმა მდინარეებთან დასახლდნენ“ (ლიკოფრონ ქალკიდელი, „ალექსანდრა“. ტ. 1021-1026. [14. 301]). აქედან, ერთი შეხედვით, ისე გამოდის, რომ პოლა თითქოსდა უკვე არსებულიყო ამ ადგილებში მანამდეც, თანაც კოლხეთის მეფე, აიეტი, გამოცხადებულია ასევე კორინთოს გამგებლად, თუმცა ისინი (ეს მოსაზრებანი) უფრო გარკვევითაა განმარტებული მისსავე სქოლიონებში: „პოლა – ეპირის ქალაქი, დაარსებული მედეას მდედარ კოლხთაგან, რომლებმაც ვერ შეიპყრეს იგი და შიშის გამო აქ დასახლდნენ და დააფუძნეს ქალაქი. მას კოლხურ ენაზე პოლა ეწოდება; ეს სახელი, როგორც კალიმაქე ამბობს, ნიშნავს „ლტოლვილთ“.

სხვაგვარად: მეზობელი მხარე და მდინარე კრათისი მილაკების საზღვრებში და პოლაში – ასე წოდებულ კოლხთაგან დაარსებულ ქალაქში – თანამოსახლეებად მიიღეს (! – მ.ს.) აიეტის ასულის, მედეას, კვალის მაძიებლებსა და მდედრებს.

სხვაგვარად: მეზობელი კრათისი, მდინარე იტალიისა (!-მ.ს.), მილაკთა (შდრ. ტოპონიმი „მილანი“-მ.ს.) საზღვრებსა და პოლაში მოსახლეებად მიიღეს (!-მ.ს.) კოლხთა [ნაწილს]“ („ალექსანდრა“ სქოლიონები. 1021. [14. 303]).

ერთგვარად აზუსტებს აღნიშნულ ცნობებს დიდი ბერძენი გეოგრაფოსი – სტრაბონი (64/63 ძვ.წ. – 23/24 ახ.წ.): „პოლა დაფუძნებულია ტბის მსგავს უბეში, რომელსაც კარგი და ნაყოფიერი კუნძულები აქვს (როგორც აქედან გამოდის, ქალაქი პოლა თითქოსდა უნდა არსებულიყო ამ ადგილებში სტრაბონის დროსაც – მ.ს.). დაარსებულია [პოლა] ძველად იმ კოლხების მიერ, რომლებიც მედეას დაადევნეს. მათ ვერ შეასრულეს [დავალებული] საქმე და თავიანთ თავს გაძევება მიუსაჯეს. როგორც კალიმაქემ თქვა: „ბერძენი ვინმე დაარქმევდა მას ლტოლვილთა [ქალაქს], ხოლო მათ [კოლხთა] ენამ დაარქვა პოლა“ (სტრაბონი. V. 1,9. [14. 419-420]). და კიდევ, ისევ კალიმაქეს ცნობაზე: „შემდეგ [ამბობს] კოლხების შესახებ, რომ „მათ [მედეას მდედარმა კოლხებმა – მ.ს.] ილირიის სრუტესთან შეაჩერეს ნიჩბები და ქერა ჰარმონიას ქვის საფლავთან³ დააფუძნეს ქალაქი, რომელსაც ბერძენი ვინმე ლტოლვილთა [ქალაქს] დაარქმევდა, მაგრამ მათმა ენამ უწოდა პოლა“. სტრაბონი. I. 2,39. [14. 415].

მიუხედავად იმისა, რომ არგონავტების სამშობლოში დაბრუნების მარშრუტის გადმოცემის დროს ბერძნულ წყაროებში დიდი არე-დარევა და გაუგებრობაა და მდინარე ისტროსით დაბრუნების ვერსია, ეტყობა, შედარებით, გვიანაა წარმოშობილი

3 ერთგვარ საიდუმლოს ინახავს, როგორც ჩანს, მსგავსი მიგრაციის დაკავშირებაც სწორედ ბეოტიის თებეს ლეგენდარული დამაარსებლის – კადმოსისა და მისი მეუღლის – ჰარმონიას და ასევე ილირიის ერთ-ერთი ხალხის, სახელდობრ, „ენქელითა“ (საგულისხმოა თავად „ენქ-ელი“) სახელთან, სადაც მდებარეობდა თითქოსდა მითითებული (და თვით კადმოსის) საფლავიც (შდრ. აპ. როდოსელი. „არგონავტიკა“. IV. 507-521. [1.277,354]).

და ცდილობდა რაციონალისტურად აეხსნა არგონავტების ყოფნა იტალიაში⁴, მოყვანილი მოსაზრებებიდან ირკვევა, რომ პოლა – ეს არის სწორედ მედეას მდედარ კოლხთა მიერ დაარსებული ქალაქი ისტრიაში და რომ სახელი პოლა კოლხური სიტყვაა და თან საკუთრივ კოლხურ ენაზე (!-მ.ს.), – რაც ამ გადმოცემებში სავსებით არაორაზროვნადაა გამოკვეთილი, – „ლტოლვილთ“ (ან კიდევ თავად „ლტოლვილთა ქალაქს“) აღნიშნავს⁵. ამიტომ, თუკი ვენდობით ამ გადმოცემებს და მხედველობაში მივიღებთ ქალაქის – „პოლას“ აღმოცენების პერიოდს (ე.წ. მითოლოგიური ქრონოლოგიით, დაახლოებით ძვ.წ. II ათასწლეული, არაუგვიანეს XIII საუკუნისა), მდებარეობასა (ადრიატიკის ზღვის ჩრდილო ნაპირი, ძველი ელადის უშუალოდ მიმდებარე ტერიტორია, ილირია, სახელდობრ, ისტრია⁶) და ასევე მისი, როგორც ძველ კოლხთა ადგილსამყოფელისა და, ამდენად, „არგონავტებზე“ მითის მიხედვით, ეტყობა, უკვე რკინის ხანაში მყოფი ქალაქის⁷ ცხოვრების წესსაც მისთვის დამახასიათებელი, როგორც ჩანს, ერთობ გამორჩეული ქალაქური ყოფის ატრიბუტებით, როგორცაა: ხელოსნობისა და აღებ-მიცემობის განვითარების კოლხური სიმაღლე, კოლხური კვრები და, როგორც ნავარაუდევია ავტორის მიერ, შესაძლოა ასევე ფულის მონეტარული მიმოქცევისა და მისი სახელმწიფოებრივი მოწესრიგების კულტურაც⁹ და

4 იგი მომდინარეობს, როგორც მიუთითებენ, ძვ. წ. III ს. გეოგრაფოსის – ტიმაგეტეს მტკიცებებიდან, რომელიც თითქოსდა გამოიყენა როგორც კალიმაქემ, ისე აპოლონიოსმაც. შდრ. აპ. როდოსელი. „არგონავტიკა“. IV. 323-330 [1. 267,353-354]; ჰეკატე მელეტელი. „გენეალოგიები“. 18ა. (339); 18ბ(186), შემონახული გადმოცემებში: აპ. როდოსელის „არგონავტიკის“ სქოლიონები. IV.259; IV.284. [14. 244-247; 502] და სხვ.

5 ინტერესს იწვევს ამასთან დაკავშირებით შემდეგი ცნობაც: „კალიმაქე [გადმოგვცემს], რომ ადრიატიკის ზღვაში შემონავებულია [კოლხთა] ნაწილი არგონავტები ვერ იპოვა: იმათ კი, ვინც კიანეს კლდეების მეშვეობით მიაღწიეს ეგრკირას, [იპოვეს], ვინაიდან [არგონავტები] მაშინ იქ იყვნენ“. აპ. როდოსელის „არგონავტიკის“ სქოლიონები. IV. 284.[14. 246].

6 თუმცა არსებობს რიგი განსხვავებული ვერსიაც, რომ ესაა სწორედ, როგორც ჩანს, „...ძვ. წ. XVII-XV სს – დასავლეთ საქართველოს, ანუ კოლხეთის „პირველი აღზევება“, ლეგენდარული აიეტის მეფობა (პარალელურად, დასავლეთით, წინაბერძნულ სამყაროში „მინოსის ხანა“), „ოქროს საწმისისა“ და „არგონავტიკის ხანა“. (გ. სანიკიძე, ლ. სანიკიძე. 1992. [9. 3]; ერთ-ერთმა პირველმა კოლხურმა გაერთიანებამ, როგორც ჩანს, განსაკუთრებულ სიმაღლეს „ძვ. წ. II ათასწლეულის მეორე ნახევარში (XV-XII სს) მიაღწია. საინტერესოა, რომ აიეტ მეფის ლეგენდარული კოლხეთი ძვ. წ. ა. XIV-XIII საუკუნეებში ექცევა ბერძენთა ე. წ. მითოლოგიური ქრონოლოგიის მიხედვით“. (რ. გორდეზიანი. 1993. [6. 38]); „ქალაქი პ. (პოლა – მ.ს.), რომელიც ძველთაგანვე ატარებდა ამავე სახელს, დაარსებულია, გადმოცემის მიხედვით, ქრ.შ.-მდე 1350 წ. (? – მ.ს.), იმ კოლხების მიერ, რომელთაც მისდევდა იასონი (? – მ.ს.)“. [20. პოლა] და სხვ.

7 საუკრადღებოა ამ თვალსაზრისით რომელიც ისტორიკოსის – პლინიუს უფროსის (ახ.წ. 23-79 წწ.) ენციკლოპედიური ნაშრომი – Historia naturalis, სადაც მოხსენიებულია არგონავტების მდედარ კოლხთაგან დაარსებული კოლონია პოლა (Pietas Julia) ისტრიაში (III,23), ოლკინიუმი ანუ კოლხინიუმი – დალმაციაში და ორიკუმი ილირიის სანაპიროზე (III,26). [14. 103]. შდრ. ასევე [1. 372] და სხვ.

8 შდრ. გადმოცემები რკინის დამუშავების აღმოჩენის შესახებ ხალიბთა მიერ. იხ. ავტორის სტატია:[11. 91].

9 შდრ. ავტორის სტატიები: [10. 97-103]; [11. 85-109]; [12.

სხვ.¹⁰, რომელიც, ეტყობა, უდავოდ, არსებითად განსხვავდებოდა იმდროინდელ ძველბერძნულ დასახლებათა ცხოვრების წესისგან, – მთლად უსაფუძვლო არ იქნებოდა გვეფიქრა, რომ, არაა გამოორიცხული, სახელი „პოლა“, როგორც ქალაქი და თანაც როგორც იმ დროისათვის ერთობ სამაგალითო უცხო ქალაქის უცხო სახელწოდება თავად ტერმინის – „პოლისი“ აღმოცენების ერთგვარ წინაპირობას, – თუ უშუალოდ საფუძველს არა, – წარმოადგენდეს, ვინაიდან სინამდვილეშიც ისტორიულად თავად „პოლისმა, საზოგადოებრივი ცხოვრების ორგანიზაციის უფრო ახალმა და მოქნილმა ფორმამ, რომელიც განვითარებისაკენ სწრაფვას მძლავრ სტიმულს აძლევდა“ (რ. გორდეზიანი. 1988. [4. 18.]), უპირატესად გავრცელება დაიწყო ძველ საბერძნეთში, – და, ეტყობა, ალბათ, ძველ იტალიაშიც, – როგორც ჩანს, სწორედ მოყოლებული „არგონავტების“ პერიოდიდან [15. 135-136]. მიუხედავად იმისა, რომ სახელი „პოლა“ არც თანამედროვე კოლხურსა და არც სხვა ქართველურ ენაში დღეისათვის (და არც ასევე თუნდაც შორეულ თვალსაწიერში) არ ატარებს უშუალოდ ამგვარ შინაარსს (ყოველ შემთხვევაში ჩვენ მიერ მოძიებული მასალების მიხედვით), კოლხურში მაინც დაიძებნება სახელწოდება, რომელიც შესაძლოა გამოდგეს კიდევ ერთგვარად აღნიშნულ ენაში მისი ძირძველი ფუძის არსებობის გზამკვლევადა. ეს სახელია, როგორც ჩანს, პულა, ანუ იგივე ღრუბელი, ორთქლი, ბოლი და ა.შ. კოლხურად (ი.ყიფშიძე. [18. 503]), რომელიც როგორც ცალკე სიტყვებში, ისე გარკვეულ სიტყვათკომპლექსშიც, დღესაც კი, უკვე სინამდვილეში მართლაც და სწორედ გაძევებულის, ანუ იგივე ლტოლვილის სინონიმია კოლხურში. შდრ. გამოთქმები: „მე-პულა-ნს“ – შიშისგან თავზარდაცემული თავქუდმოგლეჯილი გარბის; „პულა მეჩამილი“ – „პულა მიცემული“ – „ცეცხლშენთებული“ – „გაგებული, გაძევებული და სხვ., „ქიმეჩეს პულა“ – „მისცეს პულა“ – „შეუნთეს ცეცხლი“, გააგდეს, გააძვეს და სხვ.; „ქოლოლუეს პულა“ – „გააკეთეს პულა“ – გაიქცნენ, გადაიკარგნენ, გადაიხვეწნენ, გაქრნენ, აორთქლდნენ და ა.შ. კოლხურად და სხვ.¹¹. 91-114] და სხვ.

10 შდრ. ის გაოცება, რომელიც გამოიწვია არგონავტებში კოლხთა ყოფა-ცხოვრებისა და კულტურის სიმადლემ და ასევე არგონავტების შემადგენლობაც, რომელშიც, თქმულების თანახმად, თითქმის მთელი იმდროინდელი ელადა იყო წარმოდგენილი.

11 თუმცა არსებობს ერთობ საგულისხმო ვერსიაც სახელის – პოლა ეტიმოლოგიის შესახებ, რომ, რაკი, სავარაუდოდ აღნიშნულ სახელწოდებას უნდა ჰქონოდა კავშირი მდევართა ენაში სირბილის, ლტოლვის, გაქცევის მნიშვნელობასთან დაკავშირებულ ფუძესთან, ამიტომ „შესაძლოა, ამ შემთხვევაში ყურადღება მივაქციოთ უკვე ძველ ქართულში დადასტურებულ და დღემდე შემონახულ „რბოლა“ ფორმას, რომელიც სხვადასხვა ვარიაციებით (გარბოლა, გარდარბოლა, თანარბოლა, მირბოლა, წარბოლა) გვხვდებოდა ძველ ქართულში და იგი აშკარად თანამედროვე „ლტოლვის“ სინონიმად უნდა აღიქვას. ძველ ბერძნულში სიტყვის თავში რბ-კომპლექსი უთუოდ გამარტივდებოდა (რბ-, რპ-, რფ-კომპლექსები სიტყვის ანალუტში ძვ. ბერძნულში საერთოდ გამოორიცხულია) რ-ს დაკარგვის ხარჯზე და „რბოლა“ „პოლა“ ფორმით გადმოიცემოდა, რადგან კლასიკური ეპოქის შემდგომ ბერძნულში ქართველურ ბ-ს უფრო π შეესაბამებოდა, ვიდრე β, რომელიც ვ-ში გადასვლის ტენდენციას გვიჩვენებდა. ამდენად, ის

ამასთან, საერთოდ მედიტერანულ-წინაბერძნულსა და ასევე ქართველურ ენებში, ბგერათმონაცვლეობის ძირითად ტიპთა შესაბამისად [5. 31-39], სავსებით დასაშვებია აგრეთვე ბგერათმონაცვლეობაც ო/უ სიტყვებში: პოლა/პულა [5. 33] და, ამდენად, სიტყვიდან „პულა“ სახელის – „პოლა“ სრულიად კანონზომიერი მიღება.

ქალაქ პულას (პოლას) რომაული პერიოდის ოვალური ფორმის ამფითეატრი. [20. პოლა].

ამდენად, ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მთლად უსაფუძვლო არ იქნებოდა გვეფიქრა, რომ სახელი პოლა (იგივე პულა) დანამდვილებით კოლხური სიტყვაა და თანაც სწორედ გამოცემებში ფიქსირებული საზრისით¹². ამიტომ არაა გამორიცხული ამავე სახელწოდებისა და ზემოთ მოხმობილ ცნობებში მითითებული წარმომავლობის (ანუ მედეას მდევარ კოლხთა მიერ დაარსებული) ქალაქი მართლაცდა არსებულიყო დასახლებულ ადგილას, მოყოლებული „არგონავტების“ პერიოდიდან და თანაც სწორედ, ეტყობა, იმ დროისათვის საერთოდ ქალაქური ყოფის განვითარების ერთობ მაღალი ნიშნულისა და სტიმულატორის ფუნქციით უშუალოდ მისი მოსაზღვრე რეგიონებისა და ხალხებისათვის, – მით უფრო მაშინ, როდესაც ამგვარი სახელწოდების პულა (პოლა) ქალაქი დღესაც არსებობს ამავე ადგილას, – რის გამოც სავსებით დასაშვებია ასევე სახელის „პოლა“ მართლაც შესაძლო „ნათესაობა“ ტერმინთან „პოლისი“. შესაბამისად, სადავო ხდება უკვე თავად ამ უკანასკნელისა (სახელის „პოლისი“) და, როგორც მიღებულია, სწორედ მისგან წარმომდგარ სიტყვათა: „პოლიტიკა“, „პოლიტიკური“

უნიკალური შემთხვევა, როდესაც ბერძნები ლექსიკური ფორმატივის მნიშვნელობას გვთავაზობენ, აშკარად ექვემდებარება ქართველურ ინტერპრეტაციას. ამ სახელწოდების სხვაგვარი ეტიმოლოგია ჯერჯერობით არავის შემოუთავაზებია“. (რ. გორდეზიანი. 1999. [2. 112-113]). შდრ. ავტორის სტატია [13. 114-123]].

12 კოლხეთის მკვიდრთა ენის საკითხზე არგონავტების პერიოდში და, ამდენად, ასევე სახელის პულა (პოლა) სწორედ ამგვარი წარმომავლობის შესაძლებლობის შესახებ, შდრ. (თ. გამყრელიძე. 1984. [3]).

აია – პულა, იგივე პოლა: ქართველთა გზა-ხიდი ევროპისაკენ ... (ძვ.წ. II ათასწლეული, არაუგვიანეს XIII ს.-სა.შდრ.: [2.111-116, 2. დანართი]; ასევე:[9.3]; [6.38];[20. პოლა] და სხვ.).

და სხვ. და თვით ტერმინის – „პოლიტიკური ეკონომია“ წმინდა ბერძნული წარმომავლობის საკითხიც და, ამდენად, მაშასადამე, ასევე ქართულ-ბერძნული, ქართულ-რომაული და მთლიანად ქართულ – ევროპული ძირძველი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობის რიგი პრობლემაც საერთოდ.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აპოლონიოს როდოსელი. არგონავტიკა. თარგმანი, შესავალი, კომენტარები და საძიებელი აკ. ურუშაძისა. თბ., 1970.
2. „არგონავტები“. თხრობა და კომენტარები რ. გორდეზიანისა. თბ., 1999.
3. გამყრელიძე თ. რა ენაზე მეტყველებდა მეფე აიეტი? „ოქროს საწმისის“ ბერძნული სახელწოდებისათვის. გაზ. „კომუნისტი“, 24.10.1984.
4. გორდეზიანი რ. ბერძნული ცივილიზაცია. თბ., 1988.
5. გორდეზიანი რ. წინაბერძნული და ქართველური. თბ., 1985.
6. გორდეზიანი რ. ქართული თვითმეგნების ჩამოყალიბების პრობლემა. თბ., 1993.
7. ნუცუბიძე შ. ქართული ფილოსოფიის ისტორია. ტ.1. თბ., 1956.
8. ორფიკული არგონავტიკა. ნ. მელაშვილის თარგ.; რედ., შენიშ. და საძ. აკ. ურუშაძისა. თბ., 1977.
9. სანიკიძე გ., სანიკიძე ლ. უბის ისტორია 2. ქართული ქრონოგრაფია (მნიშვნელოვან თარიღთა ნუსხა). თბ., 1992.

10. სიჭინავა მ. ოქროს საწმისი: ერთ-ერთი პირველი ოქროს მონეტა დედამიწაზე. ჟ. „ეკონომიკა“, 1994, №9-12.
11. სიჭინავა მ. ოქროს საწმისის გრძნეულებანი: ფულის მონეტარული მიმოქცევისა და მისი სახელმწიფოებრივი მონეტარული კულტურა. ჟ. „ეკონომიკა“, 1995, №7-9.
12. სიჭინავა მ. სასაქონლო-ფულად ურთიერთობათა კანონზომიერი ისტორიული განვითარების საფეხურები საქართველოში. ჟ. „ეკონომიკა“, 1996, №12.
13. სიჭინავა მ. სახელწოდების – „პოლიტიკური ეკონომია“ თავისთავადი შინაარსისა და მის შესაძლო ქართველურ ფუძეთა შესახებ. ჟ. „ეკონომიკა“. 1998, №10-12.
14. ურუშაძე აკ. ძველი კოლხეთი არგონავტების თქმულებაში. თბ., 1964.
15. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია. ტ.6. თბ., 1983.
16. ქისტაური შ. მოხსენება თემაზე: არგონავტები და ოქროს საწმისი, როგორც საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობის სათავეები საქართველოში. გაზ. „განათლება, მეცნიერება, ბიზნესი“. მეცნიერ-პედაგოგთა და ბიზნეს-მენტა გაზეთი. სექტემბერი, 1997, №15.
17. ყაუხჩიშვილი თ. საქართველოს ისტორიის ძველი ბერძნული წყაროები. თბ., 1976.
18. ყიფშიძე ი. რჩეული თხზულებანი. თბ., 1994.
19. Атлас мира. Гл. ред С.И. Шуров. М., 1954.
20. Энциклопедический словарь. Под. ред. проф.: И.Е. Андреевского, К.К. Арсеньева и заслуженного профессора О.О. Петрушевского. Издатели: Ф. А. Брокгауз (Лейпциг), И.А. Ефрон (С.-Петербург) и др. С.-Петербург. 1890- 1907.